

IZMIRENJE OBAVEZA PRIVREDNOG SUBJEKTA ČIJI JE RAČUN U BLOKADI

Ovaj tekst bavi se posledicama blokade tekućeg računa privrednog subjekta i mogućnostima izmirenja obaveza prema trećim licima – subjektima koji nisu zahtevali blokadu računa, i pored blokade koja sprečava plaćanja. Za subjekta čiji je tekući račun blokiran nastupaju vrlo nepovoljne posledice koje ga mogu uvesti u stečaj, odnosno nemogućnost daljeg obavljanja privredne delatnosti, iako mu obavljanje delatnosti zbog blokade računa nije zabranjeno. Tekst nastoji da ukaže na zabrane koje nastupaju kao posledica blokade računa, ali i na mogućnost da se novčane obaveze izmiruju i pored blokade tekućeg računa.

I. Redovni načini izmirenja obaveza

Privredni subjekti mogu izmirivati svoje novčane obaveze prema poveriocima na više načina:

1. *Isplatom u novcu, po pravilu sa tekućeg računa, a izuzetno i u gotovom novcu.* Ovo je najčešći i najprihvatljiviji način izmirenja obaveza.
2. *Kompenzacijom.* Kompenzacija se može pojaviti u tri oblika: 1) jednostrana; 2) ugovorna; i 3) zakonska. U našem važećem pravu se ne sreće zakonska, ali su moguće jednostrana i ugovorna kompenzacija, pod uslovima koje propisuje zakon. Pod kompenzacijom se podrazumeva prebijanje dugovanja sa potraživanjima koja su, po pravilu, istovrsna – a ovde novčana.
3. *Razmenom, odnosno zamenom ispunjenja.* Obaveza se može ispuniti i prenosom nekog imovinskog prava (npr. prava svojine) umesto isplate, za šta je takođe potrebna saglasnost poverioca i dužnika. Ovaj oblik se u praksi često naziva kompenzacija, iako to nije tačan naziv iz ugla pravnog sistema. Pod kompenzacijom se razume gašenje obaveza prebijanjem dugovanja sa potraživanjima, tako da ni jedan od učesnika kompenzacije ne predaje ništa drugoj strani na ime ispunjenja obaveze. Za razliku od toga, kod razmene koja podrazumeva i zamenu ispunjenja (jer se umesto isplate u novcu prenosi neko drugo pravo) jedan od učesnika prenosi neko pravo drugom učesniku, umesto isplate u novcu. Najčešće se prenosi pravo svojine i predaje stvar na kojoj se pravo svojine prenosi. Poseban oblik zamene ispunjenja jeste *prenos hartija od vrednosti*. Hartije od vrednosti imaju svoju imovinsku vrednost i nekada se mogu koristiti umesto isplate, kao način izmirenja obaveza. Prenosom hartije od vrednosti na drugo lice može se ispuniti neka obaveza, ako to poverilac prihvata, umesto ispunjenja.
4. *Izmirenje obaveza preko trećeg lica.* Pravni sistem poznaje i predviđa više ugovora i drugih pravnih poslova koji omogućavaju da umesto dužnika obavezu izmire treće lice. Takvi su npr. ugovor o cesiji, asignaciji, preuzimanju duga, pristupanju dugu.

Za ovaj način ispunjenja obaveza karakteristično je da obavezu dužnika prema poveriocu ispunjava treće lice. Osnov za ovakvo ispunjenje može biti različit. Nekada je to treće lice dužnikov dužnik, ali nekada i nije, već iz nekih drugih razloga želi da ispuni obavezu dužnika. U ispunjenje obaveze preko trećeg lica ne spada i ispunjenje obaveze preko punomoćnika (zastupnika) jer se smatra da obavezu ispunjava zastupani, a ne zastupnik.

5. *Konverzijom duga u pravo poverioca.* Ako postoji saglasnost volja između dužnika i poverioca, dug dužnika se može konvertovati iz potraživanja u novcu u neko drugo pravo prema dužniku. Npr. dug se može konvertovati u akcije ili udele koje poverilac stiče u odnosu na dužnika. Ovde nije reč o zameni ispunjenja jer se ne stiče pravo koje dužnik već ima, već se zasniva novo pravo, konverzijom potraživanja koje poverilac ima u pravo koje se samom konverzijom zasniva (nastaje). Osim prava na udeo (akcije) mogu se na ovaj način zasnovati i neka druga prava kao npr. službenost plodouživanja, službenost stanovanja ili upotrebe. Za razliku od zamene ispunjenja, ovakvom konverzijom se ne stiče obligaciono pravo, već neko drugo pravo (korporativno, stvarno ili pravo intelektualne svojine). Ovde konverzija podrazumeva odnos „trajnosti“, a ne potraživanje koje će se ugasiti preduzimanjem radnje ispunjenja.

Pomenuti načini izmirenja obaveza redovno važe za sve dužnike, ako nema nekih posebnih okolnosti. Jedna od takvih okolnosti jeste blokada tekućeg računa. Ovaj tekst se bavi upravo mogućnostima za izmirenje obaveza dužnika čiji je račun u blokadi. Član 46. stav 3. Zakona o platnom prometu predviđa zabranu za privredne subjekte da izmiruju svoje novčane obaveze neposredno, prenosom hartija od vrednosti, ugovaranjem promene poverioca ili dužnika (asignacija, cesija, pristupanje dugu, preuzimanje duga, ustupanje duga i dr.), prebijanjem (kompenzacija) i na drugi način. Osim samog načina izmirenja obaveza kada je račun u blokadi, biće ispitano i to da li poseban status (svojstva) poverioca imaju značaja za ispunjenje obaveza.

II. Blokada tekućeg računa i njeno pravno dejstvo

Blokadu tekućih računa izriče sud rešenjem o prinudnom izvršenju, na osnovu izvršne isprave a, izuzetno, i drugi organ. Blokada se odnosi na sve tekuće račune koji pripadaju privrednom subjektu, bilo da je on pravno lice ili fizičko lice koje obavlja delatnost. Identifikacija računa omogućena je preko matičnog broja i PIB-a, tako da se na osnovu rešenja o izvršenju blokiraju svi tekući računi koji pripadaju istom privrednom subjektu. Blokadom tekućih računa pravnog lica ne blokiraju se i tekući računi zavisnih pravnih lica (kontrolisanih pravnih lica, društava kćeri) po automatizmu. Ako članovi, odnosno osnivači pravnog lica odgovaraju za obaveze pravnog lica (kao npr. ortaci u ortačkom društvu), moguća je blokada i njihovih računa, ali samo na osnovu posebnog rešenja o izvršenju za čije je donošenje potrebna posebna izvršna isprava u kojoj je članovima društva naloženo da izmire obaveze društva za čije obaveze odgovaraju. Kada je reč o preduzetniku, obično se zahteva blokada tekućih računa preko kojih on obavlja delatnost.

Međutim, na osnovu izvršne isprave kojom je preduzetniku naloženo plaćanje, moguće je sprovesti prinudno izvršenje i na njegovoj ličnoj imovini, što uključuje i njegove lične tekuće račune (ako ih ima), ali je potrebno da se to izričito zahteva predlogom za sprovođenje izvršenja.

Ako je predlog ograničen samo na blokadu tekućih računa preko kojih preduzetnik obavlja delatnost, onda rešenjem o izvršenju neće biti blokirani njegovi lični tekući računi. Razume se, moguće je tražiti prinudno izvršenje i izvršenjem na imovinskim dobrima (prodajom pokretnih ili nepokretnih stvari, zabranom dužnikovih dužnika da ispune obavezu neposredno dužniku i dr.), ali to ovde nije predmet razmatranja. Ovde je razmatranje ograničeno samo na pravno dejstvo blokade tekućih računa koji služe za obavljanje privredne delatnosti.

Blokadom računa onemogućava se dužniku u blokadi da vrši plaćanja sa svojih računa sve dok se ne namire poverioci koji su izdejstvovali blokadu. Banka više ne sme da postupi po nalogu za plaćanje koje izdaje dužnik u blokadi, već isključivo po rešenju o prinudnom izvršenju. Kada rešenje o prinudnom izvršenju bude sprovedeno i račun deblokiran, dužnik ponovo stiče pravo da slobodno raspolaže sredstvima na svojim tekućim računima. Za vreme dok blokada traje, zakon ne predviđa nikakve izuzetke koji bi omogućili da dužnik vrši plaćanja sa svojih računa, bez obzira na vrstu obaveze ili na poverioca u čiju korist se vrše plaćanja. Osim zabrane plaćanja sa računa, članom 46. stav 3. Zakona o platnom prometu, dužniku u blokadi zabranjeno je i da vrši plaćanja zaključenjem ugovora ili preduzimanjem drugih pravnih poslova koji su upravljani na promenu poverioca ili dužnika (asignacija, cesija, pristupanje dugu, preuzimanje duga, ustupanje duga i dr.), prebijanjem (kompenzacija) i na drugi način. Za razliku od nemogućnosti plaćanja za vreme blokade, Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji u članu 19. stav 3. predviđa mogućnost ispunjenja obaveza po osnovu javnih prihoda na koje se taj zakon primenjuje i ugovaranjem promene poverioca, odnosno dužnika u određenom obligacionom odnosu (asignacija, cesija i dr.). Ovo će biti posebno komentarisano na odgovarajućem mestu u ovom tekstu.

Nepoštovanje zabrane iz člana 46. stav 3. Zakona o platnom prometu može da povuče četiri vrste posledica:

- *Odgovornost za prekršaj.* Članom 150. stav 1. tačka 5. Zakona o privrednim društvima predviđena je odgovornost za prekršaj i novčane kazne. Pravno lice može biti kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od 200.000-2.000.000 dinara, a odgovorno lice u pravom licu i preduzetnik, novčanom kaznom u iznosu od 10.000-150.000 dinara. Sa pravnim licima se izjednačavaju organizacije koje imaju samo neka svojstva pravnog lica (organizacije bez punog subjektiviteta), ako im je tekući račun blokirao. Drugi učesnik pravnog posla (cesije, asignacije i drugo) sa kojim je zaključen ugovor, a čiji tekući račun nije u blokadi ne odgovara za prekršaj, a takođe ni odgovorno lice u pravnom licu, kao ni preduzetnik. Interesantno je i da ZoPP predviđa odgovornost za prekršaj ako se blokirana sredstva na tekućem računu koriste za druga plaćanja, a ne za namirenje poverioca u čiju korist je uspostavljena blokada – član 50. stav 1. tačka 6. ZoPP. Ova odgovornost je interesantna zbog toga što za prekršaj odgovara privredni subjekt, ali i ne banka. Banka ne bi smela da dopusti isplatu sa blokiranog računa u druge svrhe, osim radi namirenja poverioca koji je blokirao račun.

Međutim, ako to ipak dopusti i realizuje nalog za plaćanje u korist nekog trećeg lica, za to neće odgovarati banka, već će za ovaj prekršaj odgovarati privredni subjekt čiji je račun bio blokiran.

- *Ništavost pravnog posla.* Zakon o platnom prometu ne propisuje eksplicitno da je ništav pravni posao koji je preduzet suprotno odredbi člana 46. stav 3. Zakona o platnom prometu, ali se to podrazumeva. Kad god je pravni posao u suprotnosti sa imperativnom normom zakona to podrazumeva njegovu ništavost. U tom smislu su ugovor o cesiji, asignaciji i drugi ugovori koji bi bili zaključeni suprotno odredbama člana 46. stav 3. Zakona o platnom prometu ništavi. Ovde treba imati u vidu celinu ugovora i njegova pravna dejstva, kao i pravilo da ugovor neće biti ništav u celosti, ako može da opstane posle otpadanja ništavih odredaba. Ovo naročito treba imati u vidu kod ovih ugovora, jer Zakon ne zabranjuje njihovo zaključenje, već realizaciju (ispunjenje obaveza), što se može odnositi i samo na odredbe koje predviđaju realizaciju ugovora za vreme blokade računa. Svako ko ima pravni interes može se pozivati na ništavost i tražiti da subjekt sa kojim je dužnik u blokadi zaključio ugovor izmiri svoje obaveze kao da pravni posao iz člana 46. stav 2. ZoPP nije ni preduzet ili kao da ništavih odredaba i nema. To mogu biti poverioci dužnika po čijem je zahtevu blokiran tekući račun. Oni mogu promeniti sredstvo izvršenja i tražiti sprovođenje izvršenja na potraživanju koje ima dužnik u blokadi, a to može biti i potraživanje koje je trebalo da bude ugašeno ništavim pravnim poslom iz člana 46. stav 3. ZoPP.
- *Naknada štete.* Ako je preduzimanjem zabranjenog pravnog posla uzrokovana šteta nekome od poverilaca, on ima pravo i na naknadu štete. Zahtev za naknadu štete upravljen je prema subjektu u blokadi, a ne prema trećem licu – licu sa kojim je zaključen ugovor ili preduzet drugi pravni posao. Treće lice ne odgovara za štetu poveriocu dužnika u blokadi jer trećem licu nije ni zabranjeno preduzimanje pravnih poslova iz člana 46. stav 2. ZoPP, već se zabrana odnosi samo na dužnika u blokadi. Osim dužnika u blokadi, moguća je odgovornost i banke za naknadu štete, bez obzira na to što banka ne odgovara za prekršaj. Odgovornost za naknadu štete i inače nije uslovljena prethodnom odgovornošću za prekršaj ili nekom drugom vrstom kaznenopravne odgovornosti. Banka bi ovde mogla da odgovara za štetu ako poverilac ne bi mogao da se naplati i pored blokade računa (npr. dužnik ode u stečaj i potraživanje ostane nenaplaćeno), do visine iznosa za koji je banka dopustila realizaciju naloga za plaćanje sa blokiranog računa.
- *Probijanje pravne ličnosti.* Zbog povrede zabrane plaćanja licima u čiju korist nije blokiran tekući račun, može doći i do probijanja pravne ličnosti. Probijanje (proboj) pravne ličnosti je institut koji omogućava da za obaveze privrednog društva odgovaraju njegovi članovi koji po opštim pravilima ne odgovaraju za obaveze društva. Praktično, to znači da se probijanje pravne ličnosti ne odnosi na preduzetnika, kao ni na ortake u ortačkom društvu, niti na komplementare u komanditnom društvu.

Odredbe o probijanju pravne ličnosti mogu se odnositi na članove društva s ograničenom odgovornošću, kao i na akcionare akcionarskog društva, a izuzetno i na komanditore komanditnog društva, ako su se mešali u vođenje poslova društva. Članovi društva moraju posebno voditi računa o mogućnosti da svojim radnjama oštete poverioce u čiju korist je blokiran tekući račun društva.

Ovde nije reč samo o radnjama kao što je radnja nedozvoljene isplate sa blokiranog računa, već i preduzimanje drugih radnji kojima se umanjuje imovina društva u blokadi. Čim je tekući račun društva blokiran, članovi društva u blokadi moraju posebno da vode računa o tome da svojim radnjama ne osujete naplatu potraživanja poverilaca koji su blokirali račun, iako to važi i za druge poverioce. Prema članu 18. stav 2. tačka 3. član društva će odgovarati za obaveze društva (iako po opštim pravilima ne odgovara), ako koristi društvo ili njegovu imovinu u cilju oštećenja poverilaca društva, a prema stavu 4. istog člana i ako radi sticanja koristi za sebe ili treća lica umanjuje imovinu društva, iako je znao ili morao znati da društvo neće moći da izvršava svoje obaveze. Ovde se radnja umanjenja imovine ili korišćenje imovine u cilju oštećenja poverilaca odnosi na svaku radnju koja proizvodi pravno dejstvo prema imovini društva, bez obzira da li je reč o isplati sa računa ili raspolaganju imovinom na neki drugi način. Za probijanje pravne ličnosti dolazi u obzir i odricanje od prava, odnosno oproštaj dugova, prodaja potraživanja po znatno nižoj ceni, uništenje dobara i drugo.

Pravno dejstvo blokade računa onemogućava dužnika da ispunjava svoje novčane obaveze isplatom sa tekućih računa. Međutim, blokada računa ga ne sprečava da ispunjava svoje nenovčane obaveze, osim ako se prinudno izvršenje sprovodi i na neki drugi način (npr. popisom, zabranom raspolaganja, plenidbom i prodajom dužnikovih pokretnih ili nepokretnih stvari). On može da vrši isporuke robe, da pruža usluge i ispunjava druge nenovčane obaveze (isporuku robe). Njegova pravna i poslovna sposobnost nisu ograničene. On može i da zaključuje nove ugovore i stiče prava i preuzima obaveze. Blokada je upravljena prema ispunjenju novčanih obaveza, i to isplatom sa tekućih računa. Tekući računi funkcionišu „u jednom smeru“. Dužnik u blokadi može da prima uplate, a uplate se koriste za namirenje poverilaca koji su izdejstvovali blokadu po redosledu prijema rešenja o prinudnom izvršenju za naplatu. Blokada računa je ozbiljan problem za svakog privrednog subjekta. Zbog nemogućnosti plaćanja dovodi se u pitanje ispunjenje drugih obaveza – obaveza prema drugim poveriocima. Neispunjenje može da uzrokuje dalje neprijatnosti, kao što je npr. obustava izvršenja usluga ili isporuke robe (obustava isporuke električne energije, vode, isključenje telefonskih i internet priključaka i drugo), što dodatno otežava rad dužniku u blokadi. Sa subjektom u blokadi se nerado zaključuju novi ugovori jer su male šanse da izmiri svoje obaveze. Da bi izbegao nastupanje sekundarnih posledica blokade, dužnici u blokadi nastoje da izmiruju još neke obaveze, osim onih zbog čijeg je neispunjenja tekući račun blokiran, što je po pravilu, zabranjeno. U tim nastojanjima pojavio se veći broj pitanja zbog čega je i ovaj tekst napisan. Neki od tih načina su dopušteni, a neki nisu. Na dalje u tekstu će biti razmotrene različite mogućnosti za ispunjenje obaveza plaćanja dužnika čiji je račun u blokadi. U svim ovim slučajevima reč je o ispunjenju obaveza na neki drugi način, a ne plaćanjem sa računa koji je u blokadi. Kao što je rečeno, zakon ne poznaje ni jedan izuzetak od zabrane plaćanja sa računa u blokadi, osim u korist lica koje je i blokiralo račun.

III. Činjenice koje nisu od značaja za blokadu i pravna dejstva blokade

Blokadom tekućeg računa počinju da važe zabrane plaćanja izrečene članom 46. stav 3. ZoPP. U praksi postoje dileme da li neke okolnosti utiču na zabranu tako da zabrana neće važiti. Kako se neke od ovih dilema često otvaraju, postoji potreba da se oceni njihov značaj iz ugla primene navedene zabrane. Među takvim okolnostima često se pominje vreme zaključenja ugovora ili preduzimanja pravnog posla, vrsta obaveze, odnosno okolnost ko je poverilac.

1. Vreme nastanka obaveze

Na zabranu koja je izrečena članom 46. stav 3. ZoPP ne utiče vreme nastanka obaveze, zaključenja ugovora, odnosno preduzimanja drugog pravnog posla. Čak i ako je ugovor zaključen pre nastupanja blokade računa, to posle blokade neće omogućiti realizaciju ugovora ili drugog pravnog posla koji je nastao pre momenta blokade. Navedeni član ZoPP zabranjuje realizaciju ugovora i drugih pravnih poslova kojima bi dužnik u blokadi ispunio neku svoju novčanu obavezu. Zabrana se tako odnosi i na sve već zaključene ugovore ili druge pravne poslove. Bitno je samo to da realizacija ne padne u vreme blokade računa, a nebitno je kada je obaveza nastala. Može se zaključiti i obrnuto – nije zabranjeno zaključivanje ugovora pomenutih u članu 46. stav 2. ZoPP ni posle blokade, već njihova realizacija. Dužnik u blokadi može da zaključuje i ugovore koje navedena odredba zabranjuje, ali ne može da ih realizuje za vreme dok blokada traje. Za neke ugovore se zaključenje i realizacija dešavaju u istom momentu, kao što je to npr. ugovor o kompenzaciji. Za takve pravne poslove važi i zabrana zaključenja, odnosno preduzimanja. Međutim, ako se momenat nastanka obaveze i momenta dospelosti razlikuju, onda nije zabranjeno preuzimati obaveze, odnosno zaključivati ugovore i posle blokade, ali se takve obaveze, ako je reč o novčanim obavezama, ne mogu realizovati ispunjenjem u novcu sve dok blokada računa traje.

2. Vrsta obaveze i poverioca

Pre izmena iz 2011. godine Zakon o platnom prometu je sadržao odredbe prema kojima su od zabrane zaključenja ugovora kojima se menja poverilac ili dužnik i tako ispunjava neka novčana obaveza bile izuzete neke obaveze. Reč je plaćanjima po osnovu isplata zarada i naknada troškova (za dolazak na rad i odlazak s rada i za vreme provedeno na službenom putu u zemlji i inostranstvu), kao i po osnovu drugih primanja (otpremnina pri odlasku u penziju, solidarna pomoć i pomoć u slučaju smrti zaposlenog ili člana njegove uže porodice) i novčanih naknada iz socijalnog programa za zaposlene kojima prestaje radni odnos u procesu restrukturiranja preduzeća i pripreme za privatizaciju, stečaja i likvidacije. Međutim, član 46. stav 3. u kome su bile sadržane ovakve odredbe je izmenjen 2011. godine sa dejstvom od 17.05.2011. godine. Posle ovog datuma nema više ovih izuzetaka, ali je predviđen jedan drugi izuzetak o kome je bilo govora u okviru pravnog dejstva blokade – izuzetak koji se odnosi na naplatu javnih prihoda – prihoda koje naplaćuje poreska uprava primenom Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji i to samo poreza i sporednih poreskih obaveza. Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji predviđen je jedan izuzetak kojim su delimično ostale na snazi odredbe o mogućnosti izmirivanja obaveza koje su uvažavane kao izuzetak do 17.05.2011. godine, ali samo ako je tekući račun blokiran po osnovu rešenja o privremenoj meri radi naplate poreza ili sporednog poreskog davanja.

Ako nije reč o privremenoj meri radi naplate javnih prihoda, nema izuzetaka od zabrane plaćanja korišćenjem instrumenata predviđenih članom 46. stav 2. ZoPP, osim ako je reč o naplati javnih prihoda. U odnosu na plaćanja na način predviđen članom 46. stav 1. ZoPP nema uopšte izuzetaka.

IV. Izuzeci od zabrane izmirenja obaveza po kriterijumu vrste obaveza i osnova blokade

1. Izuzeci po kriterijumu vrste obaveza

Članom 46. stav 3. Zakona o platnom prometu propisano je da se zabrana izmirenja novčanih obaveza neposredno, prenosom hartija od vrednosti i ugovaranjem promene poverilaca, odnosno dužnika u određenom obligacionom odnosu (asignacija, cesija, pristupanje dugu, preuzimanje duga, ustupanje duga i dr.), prebijanjem (kompenzacija) i na drugi način, osim ako je to dopušteno Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji. Članom 19. stav 3. Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji predviđeno je da Poreski obveznici - pravna lica, preduzetnici ili fizička lica koja obavljaju delatnost, čiji su računi u trenutku plaćanja blokirani radi izvršenja prinudne naplate kod organizacije nadležne za prinudnu naplatu, mogu međusobne novčane obaveze izmiriti i ugovaranjem promene poverioca, odnosno dužnika u određenom obligacionom odnosu (asignacija, cesija i dr.), isključivo radi ispunjenja obaveza po osnovu javnih prihoda na koje se primenjuje taj zakon.

Navedena odredba Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji nadovezuje se na odredbu člana 46. stav 3. Zakona o platnom prometu. Ona predviđa izuzetak od zabrane ispunjenja obaveza na način predviđen članom 46. st. 1. i 2. Zakona o planom prometu, ali tako da dopušta ispunjenje samo na neki od načina predviđenih stavom 2. Zakona o platnom prometu (ZoPP), dok ne isključuje primenu zabrane koja se odnosi na ispunjenje novčanih obaveza predviđenih članom 46. stav 1. ZoPP. Tako ostaje na snazi zabrana da dužnik čiji je račun blokirani izmiruje svoje obaveze neposredno (plaćanjem sa blokiranih računa, u gotovom ili prenosom hartija od vrednosti), čak i ako je reč o ispunjenju obaveza po osnovu javnih prihoda. To je u skladu sa odredbom člana 48. stav 7. ZoPP koja predviđa da se sredstva na računu dužnika blokirana na osnovu naloga za prinudnu naplatu ne mogu se koristiti za druga plaćanja tog dužnika. Međutim, nije zabranjeno ispunjenje obaveza po osnovu javnih prihoda zaključenjem ugovora o cesiji, asignaciji i kompenzaciji, ako se kao efekat tih ugovora izmiruje obaveza koju dužnik u blokadi ima po osnovu javnih prihoda. Npr. dužnik u blokadi može da dâ uput (asignacija) svom dužniku da izmiri obavezu koju dužnik u blokadi ima po osnovu nekog javnog prihoda i tako ugasi obavezu koju to treće lice ima prema dužniku u blokadi, ali i obavezu koju dužnik u blokadi ima po osnovu nekog javnog prihoda. Moguća je i kompenzacija, npr. kao trojna kompenzacija, ali i kao višestрана kompenzacija. Naročito je interesantna mogućnost da u višestранoj kompenzaciji u kojoj npr. učestvuju četiri ili više subjekata, samo jedan od njih ima obaveze po osnovu javnih prihoda, ali više učesnika ima blokirani račun. Iz samog teksta zakona ne proizlazi da je ovakva kompenzacija zabranjena. Međutim, za kompenzaciju kao način ispunjenja obaveza po osnovu javnih prihoda će se retko steći uslovi, jer je potrebno (da bi se zatvorio krug) da i primalac javnog prihoda nešto duguje nekom od poreskih obveznika.

2. Izuzeci po kriterijumu osnova blokade

Od zabrane izmirenja obaveza putem cesije, kompenzacije i na drugi način, navedenim u članu 46. stav 2. Zakona o platnom prometu, Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji predviđen je eksplicitno još jedan izuzetak. Ovaj izuzetak važi samo u situacijama kada je tekući račun pravnog lica blokiran rešenjem poreske uprave po osnovu privremene mere donete u skladu sa članom 87a. stav 1. Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji. Odredbom člana 87a. stav 7. istog zakona predviđeno je da se blokada tekućeg računa po osnovu rešenja poreske uprave donetog na osnovu privremene mere ne odnosi na isplate zarada i naknada troškova (za dolazak na rad i odlazak s rada i za vreme provedeno na službenom putu u zemlji i inostranstvu), kao i po osnovu drugih primanja (otpremnina pri odlasku u penziju, solidarna pomoć i pomoć u slučaju smrti zaposlenog ili člana njegove uže porodice) i novčanih naknada iz socijalnog programa za zaposlene kojima prestaje radni odnos u procesu restrukturiranja preduzeća i pripreme za privatizaciju, stečaja i likvidacije. Ovaj izuzetak omogućava pravnom licu čiji je račun blokiran da i pored blokade vrši plaćanja koristeći sredstva predviđena članom 46. stav 2. Zakona o platnom prometu (cesija, asignacija i drugo). U tom smislu i mišljenje Ministarstva finansija, 413-00-00056/2012-04 od 2.2.2012. godine. Međutim, ono što treba uočiti je to da se ovaj izuzetak odnosi samo na blokadu računa po osnovu rešenja poreske uprave i to blokadu koja je uspostavljena na osnovu privremene mere, a ne konačnog rešenja o naplati poreza. Ako je blokada računa uspostavljena na osnovu konačnog rešenja, ovaj izuzetak se ne primenjuje. Izuzetak ne važi i ako je blokada računa nastupila po osnovu sudskog rešenja ili, eventualno, rešenja drugog organa. Čak i ako je reč o blokadi koja se sprovodi na osnovu privremene mere, izuzetak kojim se omogućava ispunjenje obaveza koje su navedene ne važi ako se privremena mera ne odnosi na naplatu poreza i sporednih poreskih obaveza, već na neke druge javne prihode koji se naplaćuju primenom Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji.

Dakle, da bi dužnik u blokadi mogao da izmiruje svoje obaveze ugovaranjem promene dužnika ili poverioca, odnosno kompenzacijom ili na drugi način različit od plaćanja sa računa ili prenosa hartija od vrednosti, potrebno je da budu ispunjeni sledeći uslovi:

- da je blokada nastupila po osnovu privremene mere;
- da je račun blokiran radi naplate poreza i sporednih poreskih davanja;
- da je reč o ispunjenju specifičnih obaveza (isplata zarada i naknada troškova (za dolazak na rad i odlazak s rada i za vreme provedeno na službenom putu u zemlji i inostranstvu), kao i po osnovu drugih primanja (otpremnina pri odlasku u penziju, solidarna pomoć i pomoć u slučaju smrti zaposlenog ili člana njegove uže porodice) i novčanih naknada iz socijalnog programa za zaposlene kojima prestaje radni odnos u procesu restrukturiranja preduzeća i pripreme za privatizaciju, stečaja i likvidacije).

Pod ovim uslovima dužnik u blokadi može da izmiruje svoje obaveze ugovaranjem promene dužnika ili poverioca, odnosno kompenzacijom, ali ne i da vrši direktna plaćanja sa blokiranog računa, niti da obaveze koje glase na plaćanje izmiruje prenosom hartija od vrednosti, osim ako je to dopušteno, nezavisno od ovog specifičnog sredstva blokade.